
Examensarbete i Lärarprogrammet
vid
Institutionen för pedagogik - 2009

**Konflikter – en del av
vardagen i förskolan och
förskoleklassen**

**Bodil Andersson
Vesna Janevska
Fllanza Shabani**

HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Sammanfattning

Arbetets art:	Läroprogrammet, inriktning mot de yngre åldrarna 210 högskolepoäng. Examensarbete ”Att utforska pedagogisk verksamhet” 15 högskolepoäng i utbildningsvetenskap.
Titel:	Konflikter – en del av vardagen i förskolan och förskoleklass
Engelsk titel:	Conflicts – a daily part of pre-school and school
Nyckelord:	Konflikt, konflikthantering, kommunikation, pedagoger, förskola, förskoleklass
Författare:	Bodil Andersson, Vesna Janevska & Fllanza Shabani
Handledare:	Maud Ihrskog
Examinator:	Sonja Kihlström

BAKGRUND:

Konflikter kan både vara negativa och positiva, beroende på hur man hanterar dem. Konflikter är en viktig och naturligt del av livet. Det är betydelsefullt att hantera och lösa konflikter där alla inblandade parterna känner sig nöjda. För att kunna förebygga konflikter mellan barnen krävs det en god kommunikation och att det finns vuxna tillgängliga som goda förebilder. Som pedagog är det viktigt att hjälpa och stödja barnen när de hamnar i konfliktsituationer.

SYFTE:

Vårt syfte är att undersöka pedagogens arbetssätt med konflikter och konflikthantering mellan barnen i förskolan respektive förskoleklassen. Syftet är även att ta reda på pedagogens erfarenheter av konflikter.

METOD:

En intervjustudie av kvalitativ art. 10 pedagoger har intervjuats varav sju i förskola och tre i förskoleklass.

RESULTAT:

De intervjuade pedagogerna på förskolorna och i förskoleklassen verkar ha samma förhållningssätt i barnens konflikter, de lyfter upp vikten av att finnas där som medlare, vara avvaktande och låta barnen komma till tals. Däremot skiljer det sig i hur de gör när det uppstår konflikter mellan barnen. Utifrån resultatet kan vi även se ett genomgående samarbete mellan pedagogerna i arbetslagen på förskolan. Medan i förskoleklassen har vi utifrån pedagogernas svar upptäckt att de arbetar mer individuellt än i förskolan.

Innehåll

1 Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställningar.....	3
1.2 Frågeställningar	3
2 Bakgrund	4
2.1 Konflikter och konflikthantering – en del av livet	4
2.1.1 Positiva och negativa konflikter	5
2.2 Kommunikation.....	5
2.3 Pedagogens förhållningssätt i barnens konflikter.....	7
2.3.1 Vuxna som förebilder	7
2.3.2 Pedagogens roll som medlare i barnens konflikter.....	8
2.3.3 Samarbete i arbetslaget.....	8
2.4 Arbetsätt i förskolan och förskoleklass - före och efter konflikter.....	9
3 Teoretisk utgångspunkt	11
4 Metod	12
4.1 Kvalitativ intervju	12
4.2 Urval.....	13
4.3 Genomförande	13
4.3.1 Etiska regler.....	13
4.3.2 Tillförlitlighet och giltighet	14
4.4 Analys och bearbetning.....	15
5 Resultat	16
5.1 Konflikter och konflikthantering – pedagogernas syn och arbetsätt	16
5.2 Pedagogernas erfarenheter och förhållningssätt av konflikter	18
5.3 Kompetensutveckling inom konflikthantering.....	19
5.4 Sammanfattning	20
6 Diskussion	21
6.1 Resultatdiskussion.....	21
6.1.1 Pedagogernas syn och arbetsätt i konflikter mellan barnen	21
6.2 Pedagogernas erfarenheter och förhållningssätt i barnens konflikter	22
6.3 Pedagogernas tankar om kompetensutveckling i konflikthantering	24
6.4 Didaktiska konsekvenser.....	24
6.5 Metoddiskussionen.....	26
6.6 Fortsatt forskning	26
6.7 Avslutning	27
Referenser	28
Bilaga 1	30
Bilaga 2	31

1 Inledning

Konflikter är någonting som finns i vårt vardagliga liv. Inom förskolan och skolan sker dagligen många olika möten med kollegor, barn och föräldrar. I dessa möten uppstår många relationer och gruppkonstellationer mellan exempelvis barn – barn, barn – föräldrar, barn – pedagog, pedagog – föräldrar. För att det ska skapas goda möten och en positiv miljö inom skolan/förskolans värld måste vi hantera konflikter på ett reflekterande sätt. För att kunna hantera konflikter på ett reflekterande sätt behöver man ha kunskap och erfarenheter om konflikthantering.

Under vår utbildning har vi lärt oss att det är viktigt som pedagog att kunna hantera olika möten där det kan uppstå konflikter. Pedagogen har även det yttersta ansvaret att stödja barnen i att lösa konflikter. Det är betydelsefullt att man känner sig trygg och bekväm i sin yrkesroll och i de konfliktsituationer som kan uppstå. Konflikthantering är något som vi vill ha mer kunskaper och erfarenheter av. Ute i verksamheterna har vi oftast upplevt att det uppstår konflikter mellan barn och barn, där pedagogerna går in och stödjer barnen i att lösa konflikter. Vi har även upplevt att det finns pedagoger som löser konflikterna åt barnen. Vi har genomfört den här undersökningen för att få mer kunskap i hur man kan göra när det uppstår en konflikt mellan barnen. Vi tror att den här kunskapen kan göra oss säkrare och tryggare i de konfliktsituationer som kan uppstå mellan barnen.

1.1 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte är att undersöka pedagogens arbetssätt med konflikter och konflikthantering mellan barnen i förskolan respektive förskoleklassen. Syftet är även att ta reda på pedagogens erfarenheter av konflikter.

1.2 Frågeställningar

- Vad lägger pedagogerna i begreppet konflikthantering?
- Vad anser sig pedagogerna ha för roll när barnen har konflikter?
- Vilka arbetssätt använder pedagogerna sig av i sitt arbete med konflikthantering med barnen?

2 Bakgrund

Vårt forskningsfält handlar om konflikter och konflikthantering i förskolan och förskoleklass och konflikter är något som både barn och vuxna stöter på. I både läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna (Lpo 94) och Läroplanen för förskolan (Lpfö 98), finns det mål som pedagogen skall sträva mot i arbetet med konflikter. Lpfö 98 tar upp att:

Alla som arbetar i förskolan skall stimulera barnens samspel och hjälpa dem att bearbeta konflikter samt reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra.
(Utbildningsdepartementet 1998, s. 11)

Citatet kan tolkas som att förskolan har en grundläggande roll i barnens utveckling i konfliktlösning. Enligt Lind (1995) är det pedagogerna som har ansvar för att barnen ska trivas och utvecklas i förskolan.

2.1 Konflikter och konflikthantering – en del av livet

Ordet konflikt betyder sammanstötning och härstammar från latinet, conflictio (Carlander, 1990). Även Dahlkwist (2007) anser att konflikt betyder sammanstötning vilket innebär att det har uppstått brister i kommunikationen. Sammanstötningen uppstår oftast på grund av det har uppstått ett missförstånd. Om inte missförståndet reds ut direkt trappas konflikten oftast upp. Om en konflikt uppstår kan det även bero på att två viljor sätts emot varandra, vilket då handlar om prestige. Något som också kan skapa en konflikt eller till och med förstärka den är att ta upp en persons negativa sidor. Lind (1995) anser att konflikter och konflikthantering är en viktig och naturlig del av livet. Vi människor måste lära oss att hantera och lösa konflikterna på ett tillfredställande sätt så att alla inblandade parter känner sig nöjda. Vidare menar Lind att *”Det som upplevs som konflikt av en behöver inte upplevas likadant av en annan.”* (s.110). Citatet kan tolkas som att konflikt upplevs olika, det som är en konflikt för en person behöver inte vara det för en annan.

En orsak till att konflikter uppstår mellan barnen i förskolan kan vara att de behöver vänta på sin tur eller att de behöver dela med sig av någonting. Små barn, men även de lite äldre förskolebarnen har ett egocentriskt tänkande vilket kan göra det svårt för barnet att vänta på sin tur eller att dela med sig. Det kan leda till att samvaron i barngruppen sätts på hårda prov, samtidigt som det är i gruppen som barnen får social träning i samarbete, att dela med sig och att vänta på sin tur (Öhman, 1996). Enligt Carlander (1990) kan konflikter börja på grund av olika orsaker, som bland annat missförstånd av en situation som är misstolkad eller olika värderingar och grundläggande behov som inte blir tillfredställda. En konflikt kan uppstå i två olika nivåer, vilka är innehållsnivån och relationsnivån. En konflikt som ligger på innehållsnivån handlar om saker t.ex. att bråka om en pryl. Om en konflikt däremot ligger på relationsnivån handlar konflikten om personer t.ex. vem som har gjort vad. Om de som är inblandade i konflikten inte kan skilja på sak och person blir det svårare att lösa konflikten (Dahlkwist, 2007). Edman Ståhl (1999) anser att vid en konflikt används ofta olika taktiker för att ”vinna” över motståndaren. De olika taktikerna är invektiv - taktik vilket innebär att genom att säga elaka saker blir det omöjligt för en konstruktiv diskussion. I förebråelse – taktiken ges motståndaren dåligt samvete. Kunskap är makt – taktiken innebär att man visar sin överlägsenhet. I överseende – taktiken höjer man sig själv genom att på ett vänligt sätt säga att motståndaren gör fel. Jag bestämmer reglerna – taktiken innebär att jag bestämmer, det är mina regler som gäller t.ex. det här är färdig diskuterat! Motsatta effekten till jag – bestämmer – reglerna – taktiken är att kritisera någon för att smita undan, fast kanske

personen i fråga faktiskt behöver lite betänketid. Avbrytar – taktiken innebär att man avbryter den andra personen i det han/hon säger. Om man lyssnar på barnens konflikter kan man tidigt höra de flesta av de här ovan nämnda taktikerna. Den allra första taktiken som barnet brukar använda sig av är t.ex. dumma dig, det vill säga invektiv – taktiken.

Dahlkwist (2007) framhåller att många av oss hellre undviker en konflikt än att ge sig in i den och hantera den. Konflikter undviks oftast för att det dels ses som ett misslyckande och dels för att det är jobbigt att känna de starka känslorna som kommer upp vid en konflikt. Han betonar vikten av att hantera konflikter istället för att lösa dem. Om en person känner sig påhoppad eller attackerad försöker han/hon oftast att försvara sig eller kanske till och med att ge igen. Det resulterar i att förmågan att tänka klart försvinner och känslorna tar istället över. Det blir då även svårare att skilja på sak och person. Herlitz (2007) skriver också om att hantera konflikter istället för att lösa dem. Herlitz menar att man kan komma överrens om att lägga en konflikt åt sidan. Då är en konflikt hanterad men för den sakens skull inte löst. I en konflikt kan ena eller andra parten lätt ta i lite för mycket. Vissa saker gör mer ont än andra. Som Dahlkwist (2007) tar upp menar även Herlitz (2007) att det gör mer ont att bli kritiserad för hur man är som person än för en sak. Att kritisera någons personliga egenskaper kan sätta djupa sår i själen.

2.1.1 Positiva och negativa konflikter

Lind (2001) hävdar att konflikter kan vara både negativa och positiva. Det positiva kan vara att konflikterna ger oss tillfällighet att göra det bättre än det man har för tillfället. När en konflikt hanteras rätt blir konflikten positiv, vilket kan lära oss människor att vi alla är lika mycket värda även om vi har olika åsikter. Maltén (1998) ser konflikt som en utveckling och beskriver att många människor upplever konflikter som något negativt, medan vissa andra ser konflikter som något naturligt. Wahlström (1996) anser att lösningen på en konflikt kan bli positiv och en lärandesituation, om de inblandade i konflikten får möjlighet att sätta sig in i hur den andra människan upplevde situationen. Om den ena parten kan förstå varför den andra parten handlade som han/hon gjorde i den situationen kan det skapa möjligheter till utveckling och lärande. Vidare menar Wahlström att förutom betydelsen av att uppleva känslorna är det även viktigt att ha ord för sina känslor.

2.2 Kommunikation

Ordet kommunikation, *communio* härstammar från latin och betyder gemenskap. Kommunikationen är en ständigt pågående process för oss människor, oberoende om vi är lyssnare eller talare. Samspelet mellan människor är grundläggande i kommunikationen och ansvaret för kommunikationen har alla de parterna som har ett samspel med varandra (Rasmusson & Erberth, 2008). Öhman (1996) belyser att kommunikation innehåller inte enbart det talade språket utan även kroppsspråket vilket innefattar mimik, gester och kroppshållning. Med kroppsspråket förmedlar samt förstår vi någon annans budskap. Det innebär att vi alltid kommunicerar, även när vi sitter tysta. Även beteende är en sorts kommunikation. Det kan man upptäcka i barnens lekar där de berättar och iscensätter sina upplevelser.

För att kunna förebygga konflikter mellan barnen krävs det en god kommunikation och att ha vuxna tillgängliga som goda förebilder. Lpfö 98 menar att: *"Förskolan skall vara en levande social och kulturell miljö som stimulerar barnen att ta initiativ och som utvecklar deras sociala och kommunikativa kompetens"* (Utbildningsdepartementet 1998, s.9). Citatet kan

tolkas som att förskolan har en viktig roll i att skapa en miljö där barnen uppmuntras till att använda sin sociala och kommunikativa förmåga.

I möten med människor har kommunikationen en central roll (Maltén, 1998). Lind (2001) anser för att vi människor ska kunna förstå varandra och leva i harmoni krävs det att vi kommunicerar med varandra. Enligt Juul och Jensen (2003) handlar kommunikation om att förmedla information. En kommunikation som innehåller klarhet och förståelighet skapar en bra grund för en god personlig kontakt mellan människor. Wahlström (1996) påpekar att det är en kommunikativ kompetens att kunna hantera konflikter och att kunna uttrycka sig så att andra förstår vad man menar. Detta är en viktig förutsättning till konfliktlösning. Enligt Lind (2001) behöver vi människor prata, lyssna och bekräfta varandra för att kunna lösa en konflikt. För att kunna kommunicera är det grundläggande att vi människor skapar dialoger som innehåller att man lyssnar, uttrycker känslor och talar.

Rosenberg (2008) har utvecklat en process, Nonviolent Communication och beskriver att: *”Det är ett verktyg och kunskaper i kommunikationen som hjälper oss att relatera på ett medkännande sätt med andra och med oss själva”* (s. 4). Citatet kan tolkas som att det finns redskap i kommunikationen som kan användas för att kunna se sitt eget och andras behov. Alla människor har olika erfarenheter och upplevelser, trots det är det möjligt att lösa konflikter på ett fredligt och mättbart sätt som kan passa alla inblandade. Rosenberg menar att med denna process kan man t.ex. hjälpa människor att skapa kontakt med varandra och på så sätt också skapa ömsesidighet och respekt. Därefter letas det efter strategier som passar till varje individ så att alla blir nöjda i slutändan.

Nonviolent Communication brukar förkortas som NVC och innebär empatisk kommunikation och ickevålds kommunikation. Genom att lyssna och tala skapar vi en kontakt med både oss själva och andra vilket resulterar i att vår naturliga medkänsla väcks till liv. För att vi människor ska kunna vara medkännande har det språket och de orden vi använder oss av en stor betydelse. Allt för ofta kan de ord som vi använder oss av skada både oss själva och andra. NVC handlar om att uttrycka sig tydligt och ärligt men även att vi lyssnar på andra med respekt och empati. Det här utbytet har betydelse för att vi ska kunna uppfatta både våra egna och andras djupare behov (Rosenberg, 2007). Rosenberg (2008) använder olika delar av Nonviolent Communication som är viktiga i en konflikthantering. Några av dessa är att kunna uttrycka sina egna behov och även kunna lyssna till andras behov oavsett hur de väljer att uttrycka sig. Det är även viktigt att ha empati och visa det för att kunna förstå och lyssna till andras behov. I en konflikt är det viktigt att kunna komma fram till en lösning genom konkreta handlingar. Nonviolent Communication handlar om kommunikation mellan människor. Uppstår det brister i kommunikationen så leder det oftast till en konflikt.

Grunden i NVC bygger på fyra stycken komponenter vilka är observation, känsla, behov och önskemål. Observation handlar om att se det som händer i situationen. Därefter återberättas observationen utan några tolkningar eller kritik. Vi säger istället vad någon har gjort som vi gillar/inte gillar. Steg två handlar om att vi förklarar hur vi känner när vi observerar den här situationen. Nästa steg är att uttrycka våra behov vilka hänger ihop med våra känslor. Det sista steget är att ge ett tydligt önskemål till den andra personen som skulle göra vårt liv berikat. Inom NVC finns två delar där ena delen är att på ett tydligt sätt uttrycka de fyra komponenterna. Den andra delen är att via dessa fyra komponenterna söka information om andra d.v.s. vad den här personen observerar, känner, behöver och vad det är som skulle berika hans/hennes liv.

Enligt Rosenberg (2007) innebär empati att man har en förståelse för det som andra upplever på ett respektfullt sätt. Det handlar om att vara närvarande med den andra personen och det som han/hon upplever. Om man märker att man inte kan möta den andra personen empatiskt eller börjar inta försvarsställning är det viktigt att stanna upp, andas, ge oss själva empati, skrika ickevåld med hjälp av de fyra komponenterna eller att ta en paus. När NVC används utvecklas empati, respekt och närvaro vilket bidrar till att en ömsesidig strävan av att ge från hjärtat utvecklas. För att NVC ska fungera och kunna användas behöver inte de människor vi kommunicerar med att använda sig av NVC. De behöver inte ens relatera till oss på ett sätt som är medkännande. Om man själv använder sig av förhållningssätten i NVC kommer andra med tiden också börja relatera till oss på ett medkännande sätt. Även om det kan vara en lång och tidskrävande process.

2.3 Pedagogens förhållningssätt i barnens konflikter

I dagens förskola får barnen ständigt vägledning och övervakning utav oss vuxna, vilka är genomgående konflikträdda. Konflikträdda pedagoger leder till att de inte låter barnens konflikter utvecklas så att det blir socialt och personligt lärorikt för barnen (Juul & Jensen, 2003). Även Lind (1995) lyfter upp vikten av att pedagogen inte ska vara konflikträdd eller rädd för vissa känslomässiga reaktioner. Om pedagogen är konflikträdd kan det resultera i att han/hon inte kan hjälpa barnen i deras konflikter på ett tillfredställande sätt. Det är viktigt att låta barnen lösa konflikterna på egen hand, om hon/han anser att det är möjligt. Pedagoger ska försöka få barnet att visa sina känslor och gå fram till dem som är inblandade i konflikten. Det handlar om att barnen ska få möjlighet till direkt dialog med varandra, där deras känslor och åsikter kommer fram. Barnen behöver ofta hjälp och stöd från vuxna som finns där när de hamnar i konflikt. Rasmusson och Erberth (2008) hävdar att om pedagogerna endast låter barnen lösa sina konflikter själva kan det resultera i att det barn som har starkare karaktär vinner konflikten. De barn som är svagare i konflikten kanske inte får sin röst hörd om pedagogen inte är där och ingriper.

Wahlström (1996) tar upp att för att kunna reda ut konflikter är det viktigt att inse att ens känslor är viktiga men också att andras känslor och reaktioner inte alltid överensstämmer med ens egna känslor. Wahlström lyfter även upp lyssnandets betydelse i en konfliktlösning och anser att det är viktigt att det finns en god lyssnare när man behöver bli hörd. Lpfö 98 lyfter upp vikten av att:

Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att fungera enskilt och i grupp, att hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt ta ansvar för gemensamma regler.

(Utbildningsdepartementet 1998, s.13)

Citatet kan tolkas som att förskolan ska lägga grunden och skapa förutsättningar för att barnen skall kunna utvecklas till att fungera individuellt och i samarbete med andra barn och vuxna. I det här samarbetet ska barnen lära sig att förstå rättigheter, skyldigheter och att hantera konflikter.

2.3.1 Vuxna som förebilder

Lind (2001) ser vuxna som en förebild för barnen och anser att det är vi vuxna som tillsammans ska visa barnen vägen framåt. Även Lpfö 98 tar upp att vuxna är viktiga

förebilder för barnen och att de vuxnas förhållningssätt påverkar barnens socialisation och skriver att:

Vuxnas förhållningssätt påverkar barns förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle och därför är vuxna viktiga som förebilder.

(Utbildningsdepartementet 1998, s. 7)

Edman Ståhl (1999) hävdar att barnet tar efter oss vuxna och gör som vi gör. Det gäller även barns konflikthantering, vilket de tar efter sina föräldrar i första hand under barnets första levnadsår. I en konflikt mår båda parter bäst om båda parterna vinner. Förskolan och skolan har en viktig roll i att försöka ge barnen alternativa strategier/taktiker som de kan använda vid hanteringen av konflikter. Det måste vara strategier/taktiker som barnen känner sig trygga med. Enligt Lpo 94 är pedagogens roll att skapa möjligheter där eleverna får ta initiativ och ansvar. Pedagogerna ska även skapa förutsättningar där eleverna får möjlighet att vara självständiga och lösa problem. Edman Ståhl (1999) anser att den som är handledare för barnen i en konfliktsituation ska vara opartisk, det vill säga att inte vara stöd för ett enskilt barn. För att kunna hantera en konflikt på ett konstruktivt sätt krävs empati, förmågan att kunna lyssna aktivt, släppa prestigetänkandet och att ha bra självförtroende och självkänsla. Det är även viktigt att undvika att inta försvarsposition om man ska kunna hantera konflikter.

2.3.2 Pedagogens roll som medlare i barnens konflikter

Enligt Lind (2001) är medling ett sätt att hantera konflikter och förebygga mobbing. Genom medling får barnen stöd i sina konflikter, det blir en hjälp att strukturera problemen och att uttrycka sina behov och intressen. I processen ingår det att stärka barnens självförtroende genom att lämna över ansvaret för konflikten och hanteringen av den till de inblandade barnen. Medling i förskolan och skolan bygger på att barnen som är inblandade i konflikten själva ska komma på lösningen och komma med förslag om hur den ska lösas. Lind menar vidare att medling innebär att två eller flera personer som har en konflikt bjuder in en tredje person. Den tredje personen skall inte besluta utan personen ska hjälpa de som är inblandade i konflikten att själva hitta en lösning som passar parterna, en vinna/vinna situation. Begreppet vinna/vinna är betydelsefyllt i medling. Barnen får hjälp av medlaren att skapa en dialog där de samtalar med varandra. Detta då för att ta reda på vad som har utlöst konflikten och vad som ligger bakom konflikten. Dialogen är en viktig grund för att båda barnen som är inblandade i konflikten ska få möjlighet att berätta vad de känner för det som har hänt och hur båda vill att framtiden ska se ut. Även Wahlström (1996) tar upp medling som en viktig del för att kunna hantera eller lösa konflikter. Wahlström lyfter vikten av att medlaren ska vara helt objektiv i de inblandades konflikter. Det är viktigt att alla de inblandade känner att de har blivit lyssnade på och accepterade.

2.3.3 Samarbete i arbetslaget

Juul och Jensen (2003) hävdar att pedagogerna i förskolan har i alla tider jobbat nära varandra i arbetslag. Däremot är arbetslag något nytt inom skolan vilket ställer nya krav på pedagogernas samarbetsförmåga. Det bryter även den personliga isoleringen som pedagoger i skolan är vana vid. Många vuxna har svårt för att arbeta med och nära andra människor. Om samarbetet i ett arbetslag inte fungerar i förskolan och skolan påverkar det inte bara de inblandade pedagogerna utan det påverkar även andra kollegor, barn och föräldrar. Maltén (1998) ser det som en utmaning att arbeta tillsammans med andra och påpekar att många är

konflikträdda och rädda för motsättningar i förskolans och skolans värld. Vidare anser Maltén (1998) att det är grundligt för arbetslaget att ha gemensamma mål för att kunna ha ett bra samarbete med varandra men att det kan vara tidskrävande. Som pedagog är det viktigt att ha en god förmåga till kommunikation och konflikthantering. För att samarbetet i arbetslaget ska gå framåt i utvecklingen förutsätter det att pedagogerna tar del av varandras erfarenheter, lär sig av varandra, har dialoger med varandra, reflekterar över sin egen yrkesroll och har ett gemensamt pedagogiskt språk.

2.4 Arbetssätt i förskolan och förskoleklass - före och efter konflikter

Wahlström (1996) anser att konflikter erbjuder möjlighet till erfarenhet och utveckling trots att de flesta ser på konflikter som jobbiga när de just pågår. För att förskolan ska kunna hålla en hög kvalitet krävs det en kompetent personal. Enligt Gotvassli (2002) har pedagogerna på förskolan en stor önskan om att få möjlighet till utveckling och utbildning. I förskolan/skolan finns det mycket outnyttjad kompetens hos pedagogerna som det är viktigt att ta tillvara på.

Church Booth (2005) lyfter upp vikten av gruppsamtal för att kunna stödja barnen i att hantera konflikter som uppstår i barngruppen. Det är ofta i en trygg och stödjande grupp som barnen utvecklar det verktyg som behövs för att lösa de ofrånkomliga konflikterna som finns i livet. Om pedagogen stödjer barnen i konfliktsituationer kan det skapa möjlighet till att barnen så småningom kan hantera stora konflikter själva. Medan barnen lär sig att hantera konflikter själva får de samtidigt en känsla av att de är självständiga och har ett självvärde. Även ordförandet ökar och barnens självförtroende och förmåga att uttrycka sina behov och känslor blir starkare. Church Booth menar vidare att när det uppstår konflikter mellan barnen, kan det vara svårt för barnen att hitta de rätta orden för att hantera konflikten. Genom gruppsamtalen kan pedagogen stödja barnen i konflikthantering och i att utveckla språket. Pedagogen har en central roll i att ge barnen ord som de kan träna på i gruppsamtalen, som de senare kan använda i konfliktsituationer.

Enligt Lind (2001) är kompisamtalen en modell i att lösa konflikter, där barnen får tillfälle att prata om de konflikter som de har löst eller varit med om. På så sätt får barnen träna på att uttrycka känslor, sätta gränser och visa empati. Barnen får då ett språk att använda för att kunna reda ut sina konflikter. En viktig grund i kompisamtalet är en positiv och kärleksfull stämning. I kompisamtalet finns det tre delar, i den första delen diskuterar barnen de konflikter som de har löst på egen hand. I den andra delen får barnen berätta om någon aktuell konflikt som de inte lyckats lösa ännu och som de skulle vilja ha hjälp med. I den sista delen får barnen ta upp någon situation där det har uppstått en oenighet eller att de har blivit orättvist behandlade.

Leken är avgörande för barnets utveckling och socialisation och inom lekens ramar utvecklas även språk och kommunikation. När barnen leker lär de känna sig själva och andra barn och det sker oftast i samspel med andra, det är i det här samspelet som barn lär sig att kommunicera och samverka. De tränar sin sociala förmåga och att samarbeta med sina kamrater. Leken hjälper barnen att utvecklas fysiskt, psykiskt, emotionellt och socialt (Fagerli, Lillemyr & Søbstad, 2001). I Lpo 94 tar man upp att leken har stor betydelse för att eleverna skall kunna tillägna sig kunskaper. Speciellt i de tidiga skolåren där barnen leker som mest. Öhman (1996) menar att man som pedagog kan använda leken som pedagogisk metod, vilket kan leda till att det blir mindre konflikter i samarbete mellan barnen.

Enligt Rasmusson och Erberth (2008) arbetar man i grupp med dramaövningar, rollspel och teater där eleverna/barnen lär sig att ta ställning och samarbeta med varandra. Förutom förmågan att samarbeta utvecklas även barnens fantasi, förmågan att kunna uttrycka sig och att kommunicera. Som pedagog kan man också använda sig av sagospel och dockspel i förskolan för att ta upp konflikter eller problem som har uppstått. Genom att ta upp ett problem eller en konflikt med dockspel eller sagospel pekas inte något barn ut och barnen kan diskutera om situationerna eller problemet utan att känna sig utpekad. Rasmusson och Erberth tar även upp vikten av att använda sig av dockan som hjälpmedel i konflikthantering. Med dockan kan kontakten med barnen öppnas lättare på ett mer lustfullt och naturligt sätt. Dockan kan användas så som att dockan anser en sak och pedagogen en annan och därefter kan barnen diskutera vad de själva tycker. Något som Rasmusson och Erberth påpekar och som är viktigt att reflektera över är att dockan inte får stå på något barns sida. Även Church Booth (2005) anser att handdockan ger barnen möjligheter att pröva på olika konfliktsituationer utan att något barn blir utpekad. Church Booth lyfter även upp böckernas betydelse i arbetet med konflikter genom att barnen kan känna igen sig i de situationer som utspelas i böckerna. Medan pedagogen läser kan hon/han ställa frågor till barnet, hur barnet i sagan känner sig? Vad barnet tror händer i denna situation? Det är viktigt att ge barnen möjlighet att påverka slutet av berättelsen på ett bra sätt.

Genom forumteater kan man på ett tydligt sätt höja medvetenheten om konflikter hos barnen. Man kan även visa på sätt att hantera konflikterna utan att någon blir skadad. Under forumteatern spelar pedagogerna antingen själva eller med hjälp av handdockor upp en konfliktsituation. Konfliktsituationen som man spelar upp kan vara utifrån någon konflikt som har hänt mellan barnen. I den valda konfliktsituationen får inget barn känna sig utpekad samtidigt som barnen ska känna igen sig i situationen. Barnen får komma med förslag på olika lösningar hur man kan lösa konflikten som spelas upp i forumteatern. Barnen ser konfliktsituationen utan att vara inblandad i den eller att de befinner sig i affekt. På så sätt kan de komma med konstruktiva förslag till hur man kan lösa konflikten (Öhman, 1996).

3 Teoretisk utgångspunkt

Vi anser att Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen, att barn lär i samspel med andra och att de vuxna är förebilder i deras utveckling passar till vårt syfte. Det är en bra teori att knyta an till konflikthantering. Vi tror att barnen behöver hjälp och stöd i deras konflikthantering till en början, för att sedan kunna lösa konflikter på egen hand.

Vygotskij (1934/2001) tar upp den proximala utvecklingszonen vilket innebär att det som barnet klarar av att göra tillsammans med någon idag, kan barnet klara av att göra själv imorgon. Den proximala utvecklingszonen bygger på dialogiskt samarbete mellan barnet och någon som har mer erfarenhet, det kan vara en vuxen eller ett annat barn. Vygotskij menar att barnet redan som liten är en social individ, där språket har en central roll för att kunna kommunicera med andra människor i sin omgivning. Vygotskij menar vidare att i samspelet med andra lär barnet känna sig själv och det är först när barnet blir äldre som barnet utvecklar individualiteten.

Vygotskij anser att språket är ett redskap för tänkandet. Det finns en anknytning mellan tänkandet och språket vilket grundas under barnets utveckling. Tänkandet och språket utvecklas inte samtidigt eller i samma takt hos barnet, utan de möts och skiljs åt under utvecklandets gång. Vygotskij ser språket som den främsta delen i kommunikationen mellan människor och anser att språket är ett verktyg för att barnet ska kunna få förståelse. I samspelet med den vuxne försöker barnen förstå och bearbeta för att sedan kunna omvandla informationen till sitt eget och använda det i andra situationer. Enligt Vygotskij är ordet en språkhandling, när barnet tolkar ordet blir det till ett inre språk och tänkande vilket i sin tur skapar mening för barnet. Vygotskij (1930/1995) tar även upp lekens betydelse för att barnet ska kunna reproducera sina erfarenheter. Vygotskij menar vidare att barnen leker det de har sett och hört från andra i sin omgivning. Barnen tolkar verkligheten och återskapar det sedan i sin lek.

4 Metod

Vi har valt att använda oss utav intervju som redskap för att ta reda på syftet i vår undersökning. När en undersökning ska påbörjas ställs man inför frågan om det skall vara en kvalitativ eller kvantitativ undersökning. Enligt Dimenäs (2008) är det viktigt att utgå från sina frågeställningar eller problemet som ska undersökas vid val av metod. Stukát (2005) menar att kvalitativ metod innebär att forskaren reflekterar över och försöker förstå det resultat han/hon har fått. Utifrån våra frågeställningar ansåg vi att den kvalitativa metoden passar bäst till vår undersökning.

4.1 Kvalitativ intervju

Enligt Kihlström (2008) har den kvalitativa intervjun öppna frågor, vilket innebär att respondenten får svara utifrån sina egna erfarenheter. Följdfrågorna som ställs till respondenten är inte i någon bestämd ordning, utan ställs utifrån de svaren intervjuaren vill veta mer om. Enligt Trost (2005) är det viktigt att ställa intervjufrågorna så att frågan hur besvaras istället för frågan varför. Intervjuaren kan då lättare förstå respondentens känslor och hur han/hon tänker och handlar i olika situationer. Den kvalitativa intervjun menar Kihlström (2008) är när intervjun genomförs som ett slags vanligt samtal. Skillnaden på den här sortens samtal jämfört med ett vanligt samtal är att det finns ett bestämt fokus att samtala om. Trost (2005) menar att den som intervjuar inte ska uppfatta intervjun som ett samtal. Däremot ska respondenten gärna uppfatta intervjun som ett samtal. Kihlström (2008) tar upp att intervjuaren bestämmer åt vilket håll samtalet ska gå och måste tänka på att hålla sig till ämnet. Vid en kvalitativ intervju är det viktigt att inte ställa ledande frågor eller frågor som styr respondenternas svar. Enligt Trost (2005) innebär en kvalitativ intervju att försöka förstå eller hitta mönster i intervju svaren.

Enligt Kihlström (2008) är det även viktigt att reflektera över vilken urvalsgrupp som ska undersökas, innan intervjun påbörjas. Kihlström menar vidare att i en kvalitativ intervju så intervjuas de personer som har erfarenhet av undersökningsområdet, på så sätt blir svaren mer tillförlitliga. När intervjufrågorna skrivs ska man utgå ifrån frågeställningarna i sitt syfte. Det är utifrån intervjufrågorna som frågeställningarna och syftet ska bli besvarade. Det finns även praktiska arrangemang som är viktiga att planera innan intervjun. Kihlström anser också att det är en fördel att spela in sina intervjuer för att kunna gå tillbaka och höra vad respondenterna har sagt och hur man själv har ställt frågorna. Detta kan forskaren sedan ha nytta av i sin näst kommande intervju, om något inte har gått bra i den första intervjun som t.ex. att det har ställts ledande frågor. Det är viktigt att kunna sitta och genomföra sina intervjuer i en enskild och lugn plats där det inte finns något som stör. Som intervjuare är det viktigt att tänka på sin placering under intervjun. Det är viktigt att intervjuaren informerar respondenten om upplägget av intervjun. Det kan även vara bra att tala om att han/hon inte behöver känna sig stressad utan får ta god tid på sig att svara (Kihlström, 2008). Trost (2005) tar upp vikten av att informera respondenten om de etiska reglerna. Kihlström (2008) påpekar ännu en viktig punkt som gäller för intervjuaren, det är att visa intresse och lyssna på det respondenten svarar.

I en kvalitativ intervju kan svaren bearbetas genom att skriva ut det inspelade materialet. Nästa steg för bearbetningen av intervjun är att lyssna eller läsa igenom sina intervjuer för att sedan göra en sammanställning. Detta görs för att kunna hitta mönster i respondentens svar. Under sammanställningen skrivs det ner med egna ord vad respondenten har sagt. Utifrån det

sammanställda resultatet går det att se om frågeställningarna har blivit besvarade. Det är även viktigt att tänka på att den som läser undersökningen ska förstå resultatet (Kilström, 2008).

4.2 Urval

Vi har intervjuat 10 pedagoger som arbetar i förskola respektive förskoleklass. Anledningen till varför vi valde att intervjua de här pedagogerna är för att vi tidigare har haft kontakt med dem. Intervjuerna genomfördes i tre olika verksamheter, där barnen är i åldrarna 1-3 år, 3-5 år och en 6-årsverksamhet. I avdelningen 1-3 år intervjuade vi fyra förskollärare, i avdelningen 3-5 intervjuade vi tre förskolelärare och i förskoleklassen intervjuade vi två förskollärare och en fritidspedagog. Vi har gjort intervjuerna var för sig på varsin verksamhet. Vi har valt att intervjua pedagoger som arbetar i olika åldersgrupper för att ta reda på om det finns likheter och/eller skillnader i hur de arbetar med konflikter och konflikthantering. De tre verksamheterna ser olika ut, där avdelningen 1-3 är en Reggio Emilia inspirerad förskola, 3-5 är en resursavdelning och 6 årsverksamheten ligger i en mångkulturell skola. Reggio Emilia är ett pedagogiskt arbetssätt som uppmuntrar tron på barnets egen förmåga, olikheter, samarbete och tror på det kompetenta barnet som vill, kan och duger. På resursavdelning finns det barn i behov av särskilt stöd som är integrerade med barn som inte är behov av särskilt stöd. Det arbetar fler pedagoger med färre barn på resursavdelningen.

4.3 Genomförande

Vi började med att läsa litteratur som var relevant för intervju som redskap för att få mer kunskap och känna oss tryggare som intervjuare. Utifrån vårt syfte och frågeställningar satt vi tillsammans och skrev intervjufrågorna (se bilaga 2), efter det skrev vi missivbrevet (se bilaga 1). Enligt Kihlström (2008) ska man utgå ifrån frågeställningarna i sitt syfte när intervjufrågorna skrivs för att få svar på syftet.

Vi ringde till förskolorna och förskoleklassen och frågade pedagogerna om de ville medverka i vår undersökning. Därefter bokade vi tid för intervjuerna, och lämnade ut intervjufrågorna och missivbrevet några dagar innan vi skulle börja med intervjuerna. Vår avsikt med att lämna ut intervjufrågorna i förväg till pedagogerna var för att få mer uttömmande svar. Några av pedagogerna hade läst igenom intervjufrågorna innan medan andra inte hade gjort det. Enligt Kihlström (2008) är det en fördel att kunna sitta och genomföra sina intervjuer på en enskild och lugn plats där inget stör. När vi genomförde våra intervjuer valde vi därför en avskild plats. Vi spelade in intervjuerna på Mp3-spelare för att få med så mycket som möjligt och för att kunna gå tillbaka till det inspelade materialet under sammanställningen av resultatet. Intervjuerna tog ca 25 minuter per intervju. En utav oss gjorde två intervjuer först, därefter samlades vi för att sammanställa intervju svaren. Detta för att se ifall intervjufrågorna var meningsfulla för vårt syfte, vilket vi tyckte att de var, sedan fortsatta vi med resterande intervjuer.

4.3.1 Etiska regler

Enligt Vetenskapsrådet (2002) finns det fyra huvudkrav som man måste ta hänsyn till när man ska genomföra en vetenskaplig undersökning. De fyra kraven är *Informationskravet*, *Samtyckeskravet*, *Konfidentialitetskravet* och *Nyttjandekravet*. Innan vi startade med intervjuerna informerades respondenterna muntligt om dessa fyra huvudkraven. Trost (2005) anser att det är viktigt att respondenten blir informerad om de etiska reglerna innan en intervju.

Informationskravet

Kravet innebär att man informerar den intervjuade om vad undersökningen ska handla om och att det är frivilligt att delta. Hänsyn togs till detta krav genom att vi informerade de intervjuade pedagogerna om vårt syfte med undersökningen, samt att deltagandet var frivilligt.

Samtyckeskravet

När man gör en undersökning måste man få tillåtelse från respondenten att bli intervjuad. Om respondenten är under 15 år, måste man ha vårdnadshavarens tillstånd. Är respondenten över 15 år kan han/hon själv avgöra om man vill vara med i studien. Vi frågade pedagogerna ifall de ville medverka i vår undersökning och förklarade även att de har rätt till att avbryta intervjun om de vill.

Konfidentialitetskravet

All datainsamling och information som rör undersökningen får ingen obehörig ta del av. Pedagogerna informerades om att vi inte kommer att avslöja vilka som har varit med i undersökningen. Detta genom att aidentifiera både förskolornas, skolan och pedagogernas namn och använder istället fingerade namn.

Nyttjandekravet

Nyttjandekravet innebär att all datainsamling ska användas till den tänkta undersökningen. Resultatet kan dock användas till annan forskning, vilket vi informerade de intervjuade pedagogerna om.

4.3.2 Tillförlitlighet och giltighet

Enligt Kihlström (2008) är validitet studiens giltighet, vilket innebär att man undersöker det man har tänkt undersöka. Med reliabiliteten menas att resultatet i undersökningen är tillförlitligt eller trovärdigt. För att få reliabilitet i studien är det viktigt att intervjuaren har tidigare erfarenheter av att intervju. Tidigare under vår utbildning har vi fått genomföra intervjuer, vilket har givit oss erfarenhet. För att validiteten ska öka i en kvalitativ studie är det av stor vikt att den som läser studien ska förstå resultatet. Vi tog hänsyn till validiteten genom att vi försökte skriva vårt resultat så tydligt och beskrivande som möjligt, så att den som läser lättare kan förstå resultatet. Kihlström menar vidare att i en kvalitativ intervju blir svaren mer tillförlitliga när personer intervjuas som har erfarenhet av undersökningsområdet. Vi valde därför att intervju verksamma pedagoger i förskolan respektive förskoleklass. Enligt Patel och Davidson (2003) kan man öka reliabiliteten genom att spela in intervjuerna för att få med allt som respondenterna säger. När man spelar in intervjuerna kan man lyssna på de om och om igen för att förvissa sig om att man har förstått allt korrekt. Man kan även upptäcka om man har ställt ledande frågor eller påverkat svaren. För att vårt resultat ska bli tillförlitligt och giltigt har vi spelat in intervjuerna på Mp3-spelare. Enligt Kihlström (2008) blir resultatet mer trovärdigt genom att använda citat från respondenternas svar. För att stärka resultatets tillförlitlighet har vi använt citat från de intervjuade pedagogerna. För att öka validiteten kan man genomföra en provintervju innan huvudstudien. Upptäcker man några problem under provintervjun kan man ändra på dem inför huvudstudien. För att öka validiteten i vår undersökning valde vi därför att göra två testintervjuer.

4.4 Analys och bearbetning

Först bearbetade vi de två provintervjuerna tillsammans för att se om frågorna kunde besvara vårt syfte, vilket vi ansåg att de gjorde. De två provintervjuerna kunde därför ingå i vårt resultat. Efter att vi hade genomfört alla intervjuerna lyssnade vi på det inspelade materialet ett flertal gånger för att kunna skriva ner svaren så noga som möjligt. Först sammanställde vi intervjuerna var för sig, sedan träffades vi för att ta del av varandras sammanställningar. Detta för att göra en gemensam sammanställning inför resultatet. Vi gick igenom fråga för fråga för att se ifall vi kunde hitta likheter och/eller skillnader i svaren mellan de intervjuade pedagogerna från de olika verksamheterna. Enligt Trost (2005) innebär en kvalitativ intervju att försöka förstå eller hitta mönster i intervjusvaren.

Medan vi bearbetade det insamlade materialet visade det sig att det inte gjorde någon skillnad på svaren från de pedagogerna som hade läst/inte läst igenom intervjufrågorna innan intervjun. Malmqvist (2007) anser att man ska sålla bort den information från intervjusvaren som inte är relevant för studien. Vi behövde inte sålla bort någon information från intervjusvaren för vi tyckte att alla svar var relevanta till undersökningen. Vi kände däremot en mättnad genom intervjuerna på grund av att samma svar upprepades emellanåt av pedagogerna. På grund av detta har vi inte tagit med alla citat från de intervjuade pedagogerna, dock är alla tio pedagoger med i resultatet någon gång.

5 Resultat

I följande avsnitt presenteras vårt resultat. Vi har delat in resultatet i tre underrubriker. Den första delen handlar om pedagogernas syn på och arbetssätt med konflikter och konflikthantering mellan barnen. I andra delen behandlas pedagogernas erfarenheter och förhållningssätt av konflikter. I den sista delen tar vi upp kompetensutveckling inom konflikthantering, vilket utgör en del utav pedagogernas erfarenheter. I förskolan där barnen på avdelningen är 1-3 år kallar vi för Solrosen. Den andra förskolan kallar vi för Regnbågen där barnen på avdelningen är 3-5 år och förskoleklassen kallas för Stjärnan. Vi har även fingerat namnen på de intervjuade pedagogerna i resultatet. På Solrosen arbetar Marie, Anna, Johanna och Karin. På Regnbågen arbetar Susanne, Ingrid och Katarina och på Stjärna arbetar Petra, Kamilla och Mary.

5.1 Konflikter och konflikthantering – pedagogernas syn och arbetssätt

För de intervjuade pedagogerna i de olika verksamheterna innebär konflikt ungefär samma sak, som missförstånd eller att två eller flera personer har olika åsikter och uppfattningar om någonting. Marie på Solrosen beskriver konflikt som utvecklande och säger: *”När man tänker på barns utveckling så måste de hamna i konflikter för att kunna utvecklas till individer”*.

Pedagogerna på de olika verksamheterna hade olika syn på vad konflikthantering innebär. På Solrosen är man överens om att konflikthantering är en lärandesituation. Pedagogerna beskrev att språket har stor betydelse i konflikter och konflikthantering. För Anna innebär konflikthantering en lärandesituation och säger så här:

Konflikthantering här bland barnen tänker jag att det är en otroligt bra lärandesituation där barnen lär sig jättemycket både om sig själva och om andra. Speciellt det här om att vi är olika och har olika åsikter om olika saker och om att det är okej att tycka olika.

För pedagogerna på Regnbågen däremot innebär konflikthantering någon slags strategi för att kunna hantera konflikter. Ingrid lyfter upp vikten av att kunna lösa situationer på ett konstruktivt sätt och beskriver att: *”Det är konflikthantering att lära barnen att förstå hur de kan göra för att hålla sams”*. För de intervjuade pedagogerna på Stjärnan innebär konflikthantering istället är att konflikten ska hanteras där den uppstår och försöka lösa den så snabbt som möjligt. Mary beskriver konflikthanteringen på följande sätt:

Jag tycker att konflikthantering är att man löser det precis för stunden där du befinner dig och ta reda på vad som har lett till konflikten, och hantera den därifrån.

Alla intervjuade pedagogerna lyfter upp betydelsen av att arbetslaget diskuterar om konflikter och konflikthantering för att alla ska ha samma förhållningssätt. På frågan hur pedagogerna arbetar med konflikthantering med barnen svarade pedagogerna på Solrosen att de inte försöker gå in i barnens konflikter för tidigt, utan avvaktar och ser vad som händer. Marie berättar att: *”Vi försöker jobba jättemycket med att inte gå in för tidigt det är vi överens om, det är ett förhållningssätt vi har här på hela förskolan”*. Medan pedagogerna på Regnbågen och Stjärnan är överens om att låta de inblandade barnen komma till tals när det uppstår en konflikt. Kamilla från Stjärnan ger ett exempel på hur hon brukar arbeta med konflikthantering för att ta reda på vad som utlöste konflikten:

Då sitter jag med ett litet block och skriver ner allt barnen säger så att de förstår att det här tar jag på allvar faktiskt det ni säger. Så kom inte med något annat än sanningen för det är oftast papper och penna som ger det intrycket att det är allvar.

På Solrosen använder pedagogerna sig av barnböcker, teater och handdockor som arbetsätt och pedagogiskt material i arbetet med konflikthantering. På Solrosen arbetar pedagogerna utifrån ett Reggio Emilia inspirerat arbetsätt, som innebär att se det kompetenta barnet och låta barnen lösa saker på egen hand. Anna berättar att:

Det här genomsyrar hela vår verksamhet, att vara avvaktande, att låta barnen prova på mycket själva och försöka. Det är ett väldigt bra förhållningssätt tycker vi, att barnen får prova på mycket själva och lösa saker sinsemellan och lära av varandra.

Även på Regnbågen använder sig pedagogerna av barnböcker, drama och handdockor som arbetsätt och pedagogiskt material. Susanne berättar att om en stor konflikt uppstår i barngruppen så försöker pedagogerna hitta olika böcker som handlar om olika konflikter och konflikthantering: *"Hittar man en bok som kanske handlar om att man inte får vara med, kanske man läser den då"*.

Pedagogerna på Stjärnan säger sig inte ha något specifikt arbetsätt att arbeta efter och resonerar olika kring arbetsätt och pedagogiskt material. Kamilla uttrycker sig så här om arbetsätt: *"Nej det kan jag inte påstå, mycket handlar om att känna av stämningar och olika personligheter. En och samma metod kan inte funka på alla barn, man får se vad det är för barn"*. Mary berättar att de har gemensamma aktiviteter, gruppövningar, samlingar: *"Det för att skapa en vi-känsla och att många vuxna finns med. Det är jätteviktigt att barnen har tillgång till många vuxna"*. Petra uttrycker sig så här om arbetsätt och pedagogiskt material:

Jag kan sakna det ibland, det hade kanske varit lättare för barnen när man möter vuxna om alla hade samma förhållningsätt och var utbildade på samma material.../Vi har inte något material som vi utgår ifrån men jag hade gärna haft det för att få en röd tråd.../Men det är mänskligheten som är viktigast, att alla barn har rätt att säga och tycka och att man lär sig någonstans.

Alla de intervjuade pedagogerna berättar att de arbetar förebyggande med konflikthantering i barngruppen. Pedagogerna lyfter upp språket och det vardagliga arbetet som en central del i det förebyggande arbetet. De säger sig även vara förebilder för barnen. Johanna från Solrosen säger så här:

Vi uppmanar barnen hela tiden att prata med varandra istället för att dra i varandra och slåss, så att de lär sig att använda språket.../ Sen är det så att man inte ska förebygga en konflikt helt och hållet för det är ju en jättebra lärandesituation och barnen måste ha konflikter för att lära sig hantera konflikterna.

Ingrid från Regnbågen uttrycker sig så här om att arbeta förebyggande med konflikter i det vardagliga arbetet: *"Det är lite förebyggande att man leker in vem man själv är så att man känner sig trygg och att möta andra.../ Barnen är olika och de lär sig acceptera varandras olikheter"*. Petra från Stjärnan lyfter också upp vikten av att prata med barnen om att alla ska vara snälla mot varandra och inte slåss. Petra berättar om det vardagliga arbetet *"Det är det dagliga arbetet att respektera varandra för den man är, hur jag möter ett barn, det ser ju barnet. Barnet gör inte som jag säger utan barnet gör som jag gör"*. Mary lyfter upp materialets och den vuxnes betydelse för att förebygga konflikter. Hon berättar att:

Som vuxen ska man visa barnen hur man ska göra och ge material/.../ om barnen har saker att leka med (material) så är det större chans att de kommer överens och därför så blir det inga konflikter. Om barnen inte har någonting att leka med så är det större risk att det blir konflikter.

5.2 Pedagogernas erfarenheter och förhållningssätt av konflikter

Pedagogerna på Solrosen, Regnbågen och Stjärnan verkar ha samma förhållningssätt i barnens konflikter. De tar upp betydelsen av att man som pedagog finns där som medlare, att vara avvaktande och att låta barnen få komma till tals. Karin på Solrosen lyfter upp vikten av att berömma barnen när de har löst sina konflikter och säger: *"Titta vad ni kunde! Ååå vad ni löste detta bra. Lyfta och se det positiva i alla situationer är viktigt"*. Katarina från Regnbågen berättar om sitt förhållningssätt i barnens konflikter, vilket är att visa även för det barnet som har varit orsaken till konflikten att det finns olika möjligheter hur man kan hantera konflikten istället. Hon säger: *"Att framförallt när barnet gör rätt i ett annat tillfälle att barnet får beröm för det och blir uppmärksammat för att han/hon gör rätt eller försöker göra rätt, det är väldigt förebyggande"*.

Kamilla från Stjärnan försöker ge barnen verktyg till att lösa konflikterna istället för att hon själv går in och löser barnens konflikter åt dem. Hon berättar: *"Jag som vuxen har det förhållningssättet att jag finns där, utan att det finns konflikter, så hoppas man att man är där i ett förebyggande syfte."*

Däremot hur pedagogerna gör när det uppstår en konflikt mellan barnen skiljer sig. På Solrosen tar inte pedagogerna något barns parti i barnens konflikter även om de har sett vem som har startat den. Marie anser att det är viktigt att inte lägga någon värdering i barnens konflikter utan det viktigaste är att barnen ska lära sig samspele och samtala med varandra. Hon säger så här:

Kommer det någon vuxen och tar någons parti lär de sig ingenting, utan då backar den andra och kanske känner sig väldigt kränkt för att det kommer en vuxen och tar den andres parti.

Pedagogerna på Regnbågen försöker först och främst vara närvarande när en konflikt uppstår mellan barnen. De anser att det är viktigt att lyssna till barnen istället för att själva prata på. Ingrid uttrycker betydelsen av att: *"Man ska vara lyhörd och att man sätter sig emellan så att barnen får möjligheter att prata utan att det blir för hotfullt, så att de känner att man är på bådassidor"*. Markus på Stjärnan försöker att lugna ner barnen först innan barnen själva tar tag i konflikten, för att i den stunden konflikten sker är man väldigt upprörd, arg och ledsen. Markus säger att:

Jag försöker ta med de barnen som är med i konflikten och sätter mig någon annanstans med de, där det är lugnt och stilla. Jag lugnar ner barnen först och pratar med dem en och en och sedan med båda tillsammans.

Alla de intervjuade pedagogerna har både positiva och negativa erfarenheter utav konflikter mellan barnen. Marie från Solrosen säger så här: *"Går du in och är negativ själv och dömer någon så blir det inte bra. Då har de inte lärt sig, inte lyssnat heller/.../om vi hjälper till och stöttar i det positiva så lär de sig mycket mer."* Ingrid från Regnbågen berättar att: *"Det är positivt att man har jobbat aktivt med det och sedan märker att barnen löser konflikterna mer själva"*. Petra från Stjärnan berättar att:

Positiva erfarenheter är när barn har kommunikation med varandra, det bäddar bra för att uttrycka för hur man känner och tycker. Barnen som är sex år lär sig mer vad som är rätt och fel i konflikter.

Mary säger sig ha mest negativa erfarenheter av konflikter mellan barnen. Hon säger: *”Det finns barn som man kämpar med i princip varje dag som det känns att det inte blir bättre.”* På frågan om pedagogernas erfarenheter av konflikter har påverkat deras förhållningssätt i barnens konflikter, svarade pedagogerna på Solrosen och Regnbågen att förhållningssättet har påverkats. Pedagogerna på Solrosen och Regnbågen känner sig mycket tryggare i konfliktsituationerna nu än när de var nyexaminerade. Anna från Solrosen berättar att:

När jag var ny så gick man in mycket snabbare, man ville lösa det, man ville inte att barnen skulle vara arga på varandra, ledsna och sådant. Absolut så har erfarenheten påverkat mig i mitt förhållningssätt, jag är mycket lugnare som pedagog idag och det är skönt.

Ingrid från Regnbågen berättar att:

Desto mer man jobbar med konflikter och ju längre man har jobbat, ju säkrare känner man sig på sitt eget förhållningssätt, vilket gör att det påverkar barnen för att de känner sig att de är med konflikten på ett helt annat sätt än när jag började, då var jag väldigt mycket den som pratade mycket genom konflikten/.../Det är inte så mycket man egentligen behöver prata, utan mer styra känner jag.

Katarina förklarar hur hennes erfarenheter har påverkat hennes förhållningssätt:

Det beror mycket på vilket förhållningssätt man har när man pratar om saker. Jag är ingen som måste hävda mig utan spannet för vad som är acceptabelt är väldigt stort. Har man ett snävt spann finns det ju så oändligt mycket mer att reta sig på och skapa konflikter om.

På Stjärnan har pedagogerna olika uppfattningar om deras erfarenheter har påverkat deras förhållningssätt. Mary tycker att erfarenheterna har påverkat hennes förhållningssätt i barnens konflikter och berättar att: *”Om man har öppna ögon och öron och inte låser in sig i sitt egna sätt så kan man helt klart förändra sig i hur man löser konflikter”*. De andra intervjuade pedagogerna på Stjärnan verkade inte ha några erfarenheter som har påverkat deras förhållningssätt. Petra uttrycker sig så här: *”Det finns en frustration av att inte kunna hjälpa eller att vara tillräcklig som jag kan känna. Oftast är det samma barn som kommer i konflikter och det går jättemycket energi”*. Kamilla förklarar att: *”Man utgår oftast från sig själv, det är det första man gör. Man förstår att barn blir arga och ledsna även om man inte accepterar det.”*

5.3 Kompetensutveckling inom konflikthantering

Pedagogerna på Solrosen berättar att de inte har varit på någon kompetensutveckling som har handlat om konflikthantering, men alla svarade att de gärna hade velat gå. Men däremot så diskuterar pedagogerna på alla arbetsplatsträffar om deras förhållningssätt, vilket de anser är en utbildning i sig. Marie berättar att: *”Vi utvecklar varandra hela tiden för vi pratar om situationer som händer/.../ Det är viktigt att vi förhåller oss på samma sätt”*.

På Regnbågen däremot har pedagogerna varit på en obligatorisk kurs om konflikthantering. Susanne tycker att kursen gav bra tankeställare och säger så här: *”Man ska försöka vara rak*

istället för att gå och irritera sig". Ingrid berättar att hon tycker att man kan ta lärdom av andra. Hon uttrycker sig så här *"Det finns alltid folk runt omkring som är bra på det"*.

De intervjuade pedagogerna på Stjärnan har heller inte gått på någon kompetensutveckling inom konflikthantering. Två av de intervjuade pedagogerna hade gärna velat gå på kompetensutveckling medan den tredje inte tycker att det behövs. Kamilla säger så här:

Även om man går en kurs om konflikthantering, så är det mycket känslor och upplevelser som är inblandade i en konflikt. De berörda kommer inte att nöja sig med en hantering som är konkret och praktisk.

Petra uttrycker sig så här om kompetensutveckling:

Kunskap är ju någonting som gör att jag kan handla rätt i ett möte.../ För att lyckas måste alla göra och gå på samma utbildning för att hitta en röd tråd. Barnen vet då att alla vuxna gör på samma sätt och det skulle gynna barnen att alla vuxna på skolan förhåller sig på samma sätt.

5.4 Sammanfattning

En likhet mellan de intervjuade pedagogerna är att konflikt innebär missförstånd eller att två eller flera personer har olika uppfattningar om någonting. En skillnad är att pedagogerna har olika syn på vad konflikthantering innebär och de arbetar även olika med konflikthantering med barnen.

På de två olika förskolorna använder sig pedagogerna utav barnböcker, teater och handdockor som pedagogiskt material och arbetssätt i arbetet med konflikthantering. Medan i förskoleklassen Stjärnan använder sig pedagogerna inte av något specifikt pedagogiskt material och arbetssätt.

En annan likhet mellan de olika avdelningarna är att alla de intervjuade pedagogerna arbetar förebyggande med konflikthantering i barngruppen, men de gör det på olika sätt. Pedagogerna på de olika avdelningarna verkar ha samma förhållningssätt i barnens konflikter. Däremot skiljer det sig i hur de gör när en konflikt uppstår mellan barnen. De intervjuade pedagogerna har både positiva och negativa erfarenheter utav konflikter mellan barnen. När det gäller kompetensutveckling är det bara pedagogerna i förskolan Regnbågen som har varit på det.

6 Diskussion

I det här avsnittet presenteras resultatdiskussionen, de didaktiska konsekvenserna och metoddiskussionen. Vi kommer även att ge förslag på fortsatt forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med vår undersökning var att ta reda på pedagogernas erfarenheter och arbetssätt av konflikter och konflikthantering mellan barnen på förskolan respektive förskoleklass. För att ta reda på vårt syfte utgick vi utifrån följande frågeställningar: *Vad pedagogerna lägger i begreppet konflikthantering, vad pedagogerna anser sig ha för roll när barnen har konflikter och vilka arbetssätt pedagogerna använder sig av i sitt arbete med konflikthantering med barnen.* I detta avsnitt kommer vi att diskutera vårt resultat som vi har fått utifrån våra intervjuer. Resultatdiskussionen kommer vi att koppla till vår bakgrund samt till den teoretiska utgångspunkten som är Lev Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen. Vi har delat in resultatdiskussionen i underrubriker vilka är, pedagogernas syn och arbetssätt i konflikter mellan barnen, pedagogernas erfarenheter och förhållningssätt i barnens konflikter och pedagogernas tankar om kompetensutveckling i konflikthantering.

6.1.1 Pedagogernas syn och arbetssätt i konflikter mellan barnen

För de intervjuade pedagogerna i de olika verksamheterna innebär konflikt ungefär samma sak, det vill säga missförstånd eller att två eller flera personer har olika åsikter och uppfattningar om någonting. Enligt Dahlkvist (2007) betyder konflikt sammanstötning och uppstår ofta på grund av att det har uppstått missförstånd. Pedagogerna från de olika verksamheterna har däremot olika syn på vad konflikthantering innebär. Pedagogerna på förskolan Solrosen beskriver konflikthantering som en lärandesituation, där språket har en stor betydelse. Deras beskrivning av konflikthantering kan vi koppla till Reggio Emilia pedagogiken, vilket innebär att se det kompetenta barnet som vill, kan och duger. Pedagogerna på förskolan Regnbågen beskriver konflikthantering som någon slags strategi för att kunna hantera konflikter på ett konstruktivt sätt. Enligt Edman Ståhl (1999) har förskolan och skolan en viktig roll att ge strategier till barnen så att de ska kunna känna sig trygga när de hanterar konflikter. Anledningen till att pedagogerna vill ge barnen olika strategier tror vi beror på att det är resursavdelning, där det finns barn med behov av särskilt stöd. I förskoleklassen Stjärnan däremot innebär konflikthantering för pedagogerna att lösa en konflikt så snabbt som möjligt. Eftersom barnen är äldre och har ett mer utvecklat språk, kan det vara en orsak till att pedagogerna väljer att lösa en konflikt så snabbt som möjligt, för att förhindra att konflikten förstoras.

Alla de intervjuade pedagogerna lyfter upp vikten av att diskutera konflikter i arbetslaget för att kunna ha samma förhållningssätt. Maltén (1998) hävdar att om samarbetet i arbetslaget ska utvecklas framåt krävs det att pedagogerna tar del av varandras erfarenheter, lär av varandra och har dialoger med varandra. Vi har sett en skillnad på hur pedagogerna på de olika verksamheterna arbetar med konflikthantering med barnen. Pedagogerna på Solrosen låter barnen i första hand försöka lösa sina konflikter själva. Lind (1995) anser också att pedagogerna ska låta barnen hantera konflikter själva om det är möjligt. Det som pedagogerna på Regnbågen och Stjärnan prioriterar i barnens konflikthantering är att låta alla inblandade få komma till tals när det uppstår en konflikt. Detta överensstämmer med det som Lind (1995) beskriver om att barnen ska få möjligheter till dialog med varandra i konfliktsituationer för att deras känslor och åsikter ska kunna komma fram.

Pedagogerna på Solrosen säger sig se det kompetenta barnet och låter barnen i första hand pröva på och försöka själva. De använder barnböcker, teater och handdockor som pedagogiskt material och arbetssätt i arbetet med konflikthantering. Regnbågen som är en resursavdelning använder också barnböcker, drama och handdockor som pedagogiskt material och arbetssätt i arbetet med konflikthantering. Enligt Torén (1999) är handdockan ett pedagogiskt hjälpmedel i förskolan och skolan där barnen får ta till sig andras känslor och samspela utifrån sin egen förståelse. Vi anser att genom att använda handdockan kan pedagogen gestalta vardagssituationer där barnen kan lära sig att hantera konflikter. Pedagogerna på Regnbågen försöker även anpassa materialet och arbetssättet utifrån barnens behov och utifrån de situationer som uppstår i barngruppen. Pedagogerna i förskoleklassen Stjärnan säger sig inte ha något specifikt arbetssätt att arbeta efter och resonerar olika kring arbetssätt och pedagogiskt material om konflikthantering. En av pedagogerna säger att det handlar om stämningar och olika personligheter och att en och samma metod inte fungerar på alla barn. Den andra pedagogen säger sig ha aktiviteter, gruppövningar och samlingar tillsammans med barnen för att skapa en vi-känsla. Den tredje pedagogen uttrycker en önskan om att alla pedagoger på Stjärnan skulle utgå från samma material för att få en röd tråd. På Stjärnan arbetar pedagogerna mer individuellt än arbetslagen i förskolorna Solrosen och Regnbågen. Vi tror att det kan vara en orsak till att pedagogerna på Stjärnan inte har något gemensamt arbetssätt och pedagogiskt material i arbetet med konflikthantering.

Alla de intervjuade pedagogerna lyfter upp språket och det vardagliga arbetet som centrala delar i det förebyggande arbetet med konflikter och konflikthantering. Pedagogerna säger sig vara förebilder för barnen. Enligt Lind (2001) är vuxna förebilder för barnen och anser att det är vi vuxna som ska vägleda barnen framåt. En av pedagogerna på Solrosen tycker att det blir en lärandesituation om man inte förebygger en konflikt helt och hållet. Barnen måste ha konflikter för att lära sig att hantera konflikterna. Wahlström (1996) betonar att konflikter ger möjlighet till erfarenheter och utveckling. På Regnbågen arbetar pedagogerna förebyggande med att lära barnen acceptera varandras olikheter. Leken används som ett förebyggande arbetssätt för att barnen ska känna sig trygga i sig själva och i att möta andra. Även Fagerli, Lillemyr och Søbstad (2001) menar att när barnen leker lär de känna sig själv och andra barn och det sker oftast i samspel med andra, det är i det här samspelet som barn lär sig att kommunicera och samverka med andra. En utav pedagogerna på Stjärnan lägger stor vikt vid att barnen lär sig respektera varandra och hur man som pedagog möter barnen. Pedagogen menar vidare att barn gör som vi gör, och inte som vi säger. Det överensstämmer med det som Edman Ståhl (1999) belyser att barnet tar efter oss vuxna och gör som vi gör.

6.2 Pedagogernas erfarenheter och förhållningssätt i barnens konflikter

Alla de intervjuade pedagogerna på de olika verksamheterna verkar ha samma förhållningssätt i barnens konflikter och anser sig arbeta förebyggande. Pedagogerna lägger stor vikt på att finnas där för barnen som en medlare i konfliktsituationer. En annan viktig del i pedagogernas förhållningssätt är att vara avvaktande och att låta alla barnen få komma till tals. Lind (2001) anser att medling är ett sätt att hantera konflikter, där barnen får komma med egna lösningar på hur konflikten ska lösas. Pedagogerna på förskolorna Solrosen och Regnbågen försöker även berömma barnen och lyfter det positiva i alla situationer. Medan i förskoleklassen Stjärnan försöker pedagogerna istället ge barnen verktyg för att kunna lösa sina egna konflikter. Church Booth (2005) anser att barnen kan utveckla de verktyg som de behöver när de befinner sig i en trygg och stödjande grupp. De här verktygen gör det möjligt för barnen att så småningom hantera stora konflikter själva.

Trots att de intervjuade pedagogerna verkar ha samma förhållningssätt skiljer det sig i hur de gör när en konflikt uppstår mellan barnen. Att lära barnen att samspela och samtala med varandra är huvudsakliga delar för pedagogerna på Solrosen. Vi kan koppla detta till Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen som innebär att barnet lär sig och utvecklas i ett dialogiskt samarbete med någon som har mer erfarenhet, det kan vara en vuxen eller ett annat barn (Vygotskij, 1934/2001). Pedagogerna på Regnbågen försöker först och främst vara närvarande och lyssna istället för att prata på själva när en konflikt uppstår mellan barnen. Enligt Wahlström (1996) är det viktigt att det finns en god lyssnare när barnet behöver bli hörd i en konfliktsituation. I förskoleklassen Stjärnan gör pedagogerna olika när det uppstår en konflikt mellan barnen. Det verkar som att pedagogerna inte har ett gemensamt arbetssätt på Stjärnan. Däremot på förskolorna Solrosen och Regnbågen kan vi se att pedagogerna gör på samma sätt när det uppstår en konflikt mellan barnen. Vi kan se ett samarbete bland pedagogerna i förskolorna, medan i förskoleklassen finns inte samarbetet mellan pedagogerna i samma utsträckning.

När det gäller positiva och negativa erfarenheter utav konflikter mellan barnen, anser pedagogerna på de två förskolorna att deras förhållningssätt påverkar barnens lärande. Pedagogerna från Solrosen säger att om man själv är positiv så lär sig barnen mer än om man är negativ och dömande. De intervjuade pedagogerna från Regnbågen tycker att det är positivt att arbeta aktivt med konflikter för att barnen med tiden skall lära sig att lösa sina egna konflikter. En av pedagogerna från Stjärnan säger att barn som är sex år lär sig vad som är rätt och fel i konflikter genom kommunikation. När barnen kommunicerar med varandra får de möjlighet att uttrycka hur det känner och tycker. Lind (2001) anser att vi människor behöver samtala, lyssna och bekräfta varandra för att kunna lösa en konflikt. En annan pedagog från Stjärnan säger sig dock ha mest negativa erfarenheter av konflikter mellan barnen. Pedagogen berättar att konflikter uppstår nästan dagligen mellan samma barn utan att det blir någon förbättring.

De intervjuade pedagogerna från förskolan Solrosen och Regnbågen anser att deras erfarenheter av konflikter har påverkat deras förhållningssätt. Pedagogerna känner sig tryggare, lugnare och säkrare i konfliktsituationer mellan barnen nu än när de var nyexaminerade. Medan pedagogerna från förskoleklassen Stjärnan har olika uppfattningar om deras erfarenheter har påverkat deras förhållningssätt. En utav pedagogerna anser att hennes erfarenheter har påverkat hennes förhållningssätt i barnens konflikter. Hon tycker att man ska vara öppen och lyhörd och ta del av hur andra gör för att kunna förbättra sitt förhållningssätt i barnens konflikter. Även Maltén (1998) tar upp att pedagogerna bör ta del av varandras erfarenheter och lära sig av varandra för att samarbetet i arbetslaget ska kunna gå framåt i utvecklingen. De andra två intervjuade pedagogerna från Stjärnan verkade inte ha några erfarenheter som har påverkat deras förhållningssätt. Den ena pedagogen känner däremot en frustration av att inte kunna vara tillräcklig i barnens konflikter. Den andra pedagogen anser att hon oftast utgår ifrån sig själv när barnen har konflikter. Hon förstår att barnen blir arga och ledsna även om hon inte accepterar det. Detta motsäger det som Rosenberg (2008) tar upp om att kunna uttrycka sina egna behov och även kunna lyssna till andras behov oavsett hur det väljer att uttrycka sig.

6.3 Pedagogernas tankar om kompetensutveckling i konflikthantering

Utav de intervjuade pedagogerna har endast pedagogerna från förskolan Regnbågen varit på kompetensutveckling om konflikthantering. Den obligatoriska kursen handlade om hur man hanterar konflikter i arbetslaget. De intervjuade pedagogerna tycker att kursen gav en bra tankeställare, att man ska försöka prata med sina kollegor istället för att gå och irriteras. En av pedagogerna på Regnbågen ser kollegorna som en resurs att lära sig utav.

På förskolan Solrosen vill de intervjuade pedagogerna gärna gå på kompetensutveckling inom konflikthantering. De ser arbetsplatsträffarna som ett tillfälle att kunna diskutera deras förhållningssätt, vilket de tycker är en utbildning i sig. Två av de intervjuade pedagogerna i förskoleklassen Stjärnan vill gärna gå på kompetensutveckling medan den tredje inte tycker att det behövs. Den tredje pedagogen menar att även om man går en kurs skulle inte barnen nöja sig med en hantering som är konkret och praktisk ändå. Rosenberg (2008) menar däremot att i en konflikt är det viktigt att kunna komma fram till en lösning genom konkreta handlingar. En utav pedagogerna som vill gå på kompetensutveckling tycker att hela arbetslaget ska få möjlighet att gå på samma kompetensutveckling, för att kunna hitta en röd tråd. Hon menar vidare att det skulle gynna barnen om alla som jobbar i skolan förhåller sig på samma sätt. Maltén (1998) hävdar att ett bra samarbete mellan pedagogerna i arbetslaget bygger på att de har gemensamma mål.

6.4 Didaktiska konsekvenser

Under det här avsnittet kommer vi att diskutera våra slutsatser utifrån det resultatet som vi har kommit fram till i vår undersökning. Slutsatserna kopplar vi till vår bakgrund och den teoretiska utgångspunkten.

Utifrån vårt resultat kan vi se ett genomgående samarbete mellan pedagogerna i arbetslagen på förskolan. Medan i förskoleklassen har vi utifrån pedagogernas svar upptäckt att de arbetar mer individuellt än i förskolan. Eftersom pedagogerna i förskoleklassen arbetar mer individuellt kan det vara en anledning till varför de gör på olika sätt när en konflikt uppstår mellan barnen. På förskolorna ser pedagogerna arbetsplatsträffarna som ett tillfälle att kunna diskutera deras förhållningssätt. Medan i förskoleklassen nämner inte pedagogerna något tillfälle där de har möjligheter att diskutera deras förhållningssätt i arbetslaget. Om pedagogerna i förskoleklassen inte diskuterar om förhållningssättet, blir det svårare för ett bra samarbete. Enligt Juul och Jensen (2003) har pedagogerna i förskolan alltid arbetat nära varandra i arbetslag. Medan i skolan är pedagogerna vana vid att arbeta mer individuellt och att samarbeta i arbetslag är något nytt som ställer krav på pedagogernas samarbetsförmåga. Vi anser att om pedagogerna diskuterar med varandra mer och tar del av varandras erfarenheter och kunskaper, kan det leda till att samarbetsförmågan i arbetslaget ökar. Om pedagogerna i ett arbetslag diskuterar konflikter och konfliktsituationer med varandra kan det resultera i att de får samma förhållningssätt. Vi tror att förskollärarna i förskoleklassen blir påverkade av skolans miljö och normer och värdesätter därför inte i samarbetet i arbetslaget på samma sätt som i förskolan.

Om pedagogen låter barnen i första hand försöka lösa sina konflikter själva, kan det bli en lärandesituation som kan ge barnen en bra grund i att hantera sina framtida konflikter. Det är även viktigt att finns där som pedagog och stödja barnen i konfliktsituationer. Vi kan koppla det till Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen, vilket innebär att det som barnet

klaras av att göra tillsammans med någon idag, kan barnet klara av att göra själv imorgon (Vygotskij, 1934/2001). Som pedagog är det också viktigt att inte lägga någon värdering eller ta något barns parti när det uppstår en konflikt mellan barnen. Ett sätt att stödja barnen i deras konfliktsituationer är att finnas där som medlare för att låta alla barn få komma till tals i en konfliktsituation. Detta stämmer överens med det som Lind (2001) menar att medlarens uppgift är att skapa möjligheter till en dialog mellan barnen, där de samtalar med varandra om vad som har upplöst konflikten. I den här dialogen får barnen även berätta vad de känner och hur de vill att de ska vara i fortsättningen. Barnen i förskoleklassen har lättare att uttrycka sig verbalt, då språket är mer utvecklat, vilket gör att pedagogen kan ge barnen verktyg för att lösa sina konflikter själva. Ett sätt att ge barnen verktyg kan vara att ha kompissamtal där barnen får tillfällen att prata om tidigare konflikter som barnen har löst på egen hand. Enligt Lind (2001) får barnen genom kompissamtal ett språk som de kan använda för att kunna reda ut sina kommande konflikter.

I arbetet med konflikthantering kan pedagogen använda sig utav barnböcker, teater och handdockor som pedagogiskt material och arbetssätt. Det är viktigt att anpassa materialet och arbetssättet utifrån barnens behov och utifrån de situationer som uppstår i barngruppen. Vi anser att genom att använda handdockan kan pedagogen gestalta vardagssituationer där barnen kan lära sig att hantera konflikter. Enligt Torén (1999) är handdockan ett pedagogiskt hjälpmedel i förskolan och skolan där barnen får ta till sig andras känslor och samspela utifrån sin egen förståelse. I förskoleklassen har inte pedagogerna något specifikt arbetssätt i arbetet med konflikter. Arbetslaget i förskoleklassen arbetar mer individuellt än arbetslagen i förskolorna, vilket kan påverka att det inte har något gemensamt arbetssätt och pedagogiskt material i arbetet med konflikthantering.

Att arbeta förebyggande med konflikter i en barngrupp kan vara att lära barnen acceptera varandras olikheter, vilket de kan lära sig genom leken. Fagerli, Lillemyr och Søbstad (2001) menar att när barnen leker lär de sig bli trygga i sig själva och i mötet med andra. I leken lär barnen känna sig själv och andra barn och det sker oftast i samspelet med andra. Även Vygotskij (1934/2001) menar att det är i samspel med andra som barnet lär känna sig själv. Vi anser att pedagogerna ska ta vara på leken och dess möjligheter till lärande och utveckling i förskolan så väl som i förskoleklassen. Det kan man som pedagog göra genom att skapa miljöer som inbjuder och lockar barnen till lek, nyfikenhet och kreativitet. Det är även betydelsefullt att se konflikter som en lärandesituation och att man inte förebygger en konflikt helt och hållet.

Pedagogen bör lyfta fram det positiva i alla situationer och även själv vara positiv istället för att vara negativ och dömande. Dahlkwist (2007) hävdar att om man tar upp en persons negativa sidor kan det skapa konflikter eller till och med förstärka dem. Det är viktigt att pedagogen har en förståelse för att barnen blir arga och ledsna i konfliktsituationerna. Om pedagogen inte accepterar att barnen blir ledsna och arga, kan inte pedagogen stödja och hjälpa barnen i att hantera konflikterna. Rosenberg (2007) menar att det är viktigt att ha en respektfull förståelse för det som andra upplever och lyfter upp vikten av att vara närvarande med barnet och med det som han/hon upplever. För att pedagogen ska kunna acceptera barnets känslor krävs det att pedagogen är närvarande och har en respektfull förståelse för det som barnet upplever och känner. Det finns barn som dagligen hamnar i konflikter utan att det blir någon förbättring. Anledningen till att det inte blir någon förbättring kan vara att pedagogen själv har en negativ inställning och är dömande i barnens konflikter. Vi anser att pedagogen ska lyfta det positiva och se konflikter som en lärandesituation. Vi håller med Wahlström (1996) att lösningen på en konflikt kan bli positiv och en lärandesituation, om

barnen som är inblandade i konflikten får möjlighet att sätta sig in i hur det andra barnet upplevde situationen. Om pedagogen ger de barn som ofta har en konflikt möjlighet att sätta sig in i hur det andra barnet upplevde situationen, kanske det kan leda till att det blir färre konflikter för barnen.

6.5 Metoddiskussionen

Vi hade först valt att göra en fallstudie för att ta reda på vårt syfte, där vi skulle intervjua pedagogerna om deras erfarenheter av konflikter mellan barnen och observera deras arbetssätt och pedagogiskt material. Vi bestämde oss för att intervjua pedagogerna istället för att observera deras arbetssätt och pedagogiska material i barnens konflikter. Anledningen till varför vi valde att intervjua pedagogerna var för att kunna ta reda på om de använder sig utav något arbetssätt och pedagogiskt material, i arbetet med konflikthantering. Om vi hade observerat kanske det hade varit svårare att ta reda på om de använder sig utav något specifikt arbetssätt och pedagogiskt material för konflikthantering.

I vår undersökning har vi därför valt att använda oss utav kvalitativ intervju som redskap. Vi anser att det var ett bra val, då vårt syfte var att ta reda på pedagogernas erfarenheter och arbetssätt av konflikter mellan barnen. Genom att ställa öppna intervjufrågor till pedagogerna kunde vi ta del av pedagogernas erfarenheter och arbetssätt. Först genomfördes två provintervjuer för att se om intervjufrågorna var relevanta för vårt syfte. Provintervjuerna var en bra hjälp för att kunna fortsätta med de resterande intervjuerna. Däremot upplevde vi att frågorna gick in lite i varandra vilket gjorde att pedagogernas svar var svåra att bena ut i resultatet. Fördelen med att frågorna gick in i varandra var att de hängde samman och hade en röd tråd.

6.6 Fortsatt forskning

Medan vi har skrivit den här undersökningen har vi upptäckt andra områden som man kan fortsätta forska inom. En vidare forskning kan vara att observera hur pedagogerna gör när det uppstår en konflikt mellan barnen. Något annat man kan forska vidare inom är att ta reda på hur samarbetet mellan pedagogerna i olika förskoleklasser fungerar. Anledning till varför man skulle kunna forska vidare om detta är att vi har upptäckt i vår undersökning att samarbetet i förskoleklassen inte är lika stort som i förskolan.

*Ju mer jag tänker på det,
desto mer kommer jag att förstå
att konflikter och samarbete inte är skilda ting
utan faser i en process
som alltid involverar något av båda.*

(C.H. Coley, i Wahlström 1996, s. 151)

Citatet kan tolkas som att konflikter och samarbete är sammanflätade i varandra och har påverkan på varandra. Under vår undersökning har vi lärt oss att samarbetet i arbetslaget har stor betydelse för att pedagogerna ska kunna arbeta med konflikter på ett medvetet och reflekterande sätt.

6.7 Avslutning

Vi vill avsluta med att tacka alla pedagoger som har medverkat i vår undersökning. Vi vill även tacka vår handledare Maud Ihrskog för allt stöd och hjälp som vi har fått i undersökningens gång. Vi hade inte kunnat genomföra vår studie utan er medverkan.

Referenser

- Carlander, Margareta. (1990). *Konflikter och konfliktbearbetning: en idéskrift för hemmet, förskolan, skolan, fritidshemmet och föreningslivet*. Solna: Almqvist & Wiksell läromedel
- Church, Booth, Ellen. (2005). Group Time. *Scholastic Early Childhood Today*, Volume 20. s.48-49.
Tillgänglig <http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/1d/ed/e2.pdf> (2009-05-14) 13.20
- Dahlkwist, Matts. (2007). *Kommunikation*. 5. uppl. Stockholm: Liber
- Dimenäs, Jörgen. (red.). (2008). *Lära till lärare - att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber
- Edman Ståhl, Ingegerd. (1999). *Det går att göra så här!: [om att lösa vardagskonflikter]*. 1. uppl. Hässelby: Runa
- Fagerli, Oddvar, Lillemyr, Ole Fredrik & Søbstad, Frode. (2001). *Vad är förskolepedagogik?* Lund: Studentlitteratur
- Gotvassli, Kjell-Åge. (2002). *En kompetent förskolepersonal: om personal- och kompetensutveckling i förskolan*. Lund: Studentlitteratur
- Herlitz, Gillis. (2007). *Socialgrammatik: om social kompetens eller förmågan att umgås med folk*. [Ny, omarb. uppl.] Uppsala: Uppsala Publishing House/Konsultförlaget
- Juul, Jesper & Jensen, Helle. (2003). *Relationskompetens i pedagogernas värld*. 1. uppl. Stockholm: Runa
- Kihlström, Sonja. (2008). Att genomföra en intervju. (s. 47-57). I Jörgen Dimenäs. (red.). *Lära till lärare - att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Kihlström, Sonja. (2008). Uppsatser - examensarbete. (s. 226-242). I Jörgen Dimenäs. (red.). *Lära till lärare - att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Lind, Eleonore. (2001). *Medkompis: medling och konflikthantering i skolan*. Jönköping: Brain Books
- Lind, Lene. (1995). *Närhet, känslor, utveckling: om samspel pedagoger - barn- föräldrar*. 1. uppl. Stockholm: Liber utbildning
- Malmqvist, Johan. (2007). Analys utifrån redskapen. I Jörgen Dimenäs. (red.). (2007). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber

- Maltén, Arne. (1998). *Kommunikation och konflikthantering: en introduktion* . Lund: Studentlitteratur
- Patel, Runa & Davidson, Bo. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning* . 3., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Rasmusson, Viveka & Erberth, Bodil. (2008). *Undervisa i pedagogiskt drama: från dramaövningar till utvecklingsarbete*. 3., förnyade uppl. Lund: Studentlitteratur
- Rosenberg, Marshall B. (2007). *Nonviolent communication: ett språk för livet* . 3., rev. tr. Svensbyn: Friare liv
- Rosenberg, Marshall B. (2006[2004]). *Vi kan reda ut det!: hantera konflikter på fredliga och kraftfulla sätt : medling och konflikthantering med hjälp av Nonviolent Communication* . 2 tr. Svensbyn: Friare liv konsult
- Stukát, Staffan. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* . Lund: Studentlitteratur
- Torén, Bellita. (1999). *Handdockans möjligheter i förskolan och skolan*. Solna: Ekelund
- Trost, Jan. (2005). *Kvalitativa intervjuer* . 3. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Läroplan för förskolan: Lpfö 98* . (1998). Stockholm: Utbildningsdep., Regeringskansliet
- Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna: Lpo 94 : Lpf 94*. (1994). Stockholm: Utbildningsdep.
- Wahlström, Gunilla O. (1996). *Hantera konflikter - men hur?: metodbok för pedagoger* . 1. uppl. Hässelby: Runa
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.vr.se>
- Vygotskij, Lev Semenovič. (1930/1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos
- Vygotskij, Lev Semenovič. (1934/2001). *Tänkande och språk* . Göteborg: Daidalos
- Öhman, Margareta. (1996). *Empati genom lek och språk* . 1. uppl. Stockholm: Liber

HÖGSKOLAN I BORÅS

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Hej!

Vi är tre studenter från Högskolan i Borås som läser vår sista termin på lärarutbildningen. Nu ska vi börja skriva vårt examensarbete och vårt forskningsområde är konflikthantering. Syftet med undersökningen är att ta reda på pedagogens erfarenheter av konflikthantering mellan barnen på förskolan/förskoleklass. För att kunna genomföra vår undersökning behöver vi er medverkan och ert medgivande. För att ta reda på vårt syfte kommer vi att använda oss utav intervjuer som redskap. Vi kommer att spela in intervjuerna men också använda oss utav anteckningsblock. Intervjumaterialet kommer att användas till vår undersökning och inga personuppgifter kommer att finnas med i examensarbetet.

Beräknad tid för intervjun är ca: 30 minuter

Har ni några frågor får ni gärna höra av er till oss.

Tack på förhand!

Fllanza Shabani	xxxx-xxxxxx
Bodil Andersson	xxxx-xxxxxx
Vesna Janevska	xxxx-xxxxxx

Handledare

Maud Ihrskog

xxx-xxxxxxx

Intervjufrågor

1. Vad är en konflikt för dig?
2. Vad innebär konflikthantering för dig?
3. Hur jobbar ni med konflikthantering med barnen?
  - a) Jobbar du efter ett specifikt arbetssätt? I sådana fall vilka/vilket arbetssätt?
  - b) Använder ni något pedagogiskt arbetsmaterial i arbetet med konflikter?
  - c) Jobbar du förebyggande med konflikthantering i barngruppen? På vilket sätt?
4. Vilket förhållningssätt har du som lärare i barnens konflikter?
  - a) Hur gör du när en konflikt uppstår mellan barnen?
  - b) Har du några positiva och/eller negativa erfarenheter av konflikter mellan barnen? Kan du ge något exempel?
5. Tycker du att dina erfarenheter av konflikter påverkar ditt förhållningssätt i barnens konflikter?
6. Har du varit på någon kompetensutveckling inom konflikthantering?
  - b) Om ja, på vilket sätt har du använt det i ditt arbete? Kan du använda den kunskapen när det uppstår konflikter mellan barnen?
  - c) Om nej, önskar du att du hade fått möjlighet att gå på kompetensutveckling inom konflikthantering?